

Artikkel

Märka probleemi varakult!

Hambaarstid näevad oma vastuvõttudel patsiente palju varem ja sagedam kui ortodondid. Näo- ja lõualuude arengu käigus ning hambumuse formeerumisel on oluline märgata probleeme õigeaegselt, osata diferentseerida kergemad hambumuse arengu kõrvalekaldeid raskematest - nendest, mis võivad põhjustada näo- ja lõualuude struktuuride arenguhäireid.

Funktsioonianomaaliad

Suuhingamine: märgake suuhingamist vastuvõtul, uurige vanemalt, kas laps on nina- või suuhingaja, kas sageli on lapsel puhkeolekus suu avatud. Vajadusel suunake laps kõrva-nina-kurguarstile.

Kõnehäired: 5-6 aastane laps peaks häälutama kõiki häälikuid õigesti. Kui märkate kõnehäireid - kontrollige keelekida. Kinnise keelekida puhul suunake laps müofunktsionaalsesse teraapiasse ja kida lõikusele. Kui keelekida on vaba, aga esineb kõnehäire, suunake laps logopeedile.

Keele parafunktsioonid:

Kui märkate infantilset neelamist või olukorda kui keel püsib puhkeolekus hammaste vahel või suupõhjas, kontrollige keelekida ja vajadusel suunake müofunktsionaalsesse teraapiasse ning kidaplastikale.

Enne ortodondile suunamist tuleb veenduda, et nii laps kui ka vanemad on motiveeritud ravi teostama. Juhul kui laps ei ole koostööaldis: hambaarst võiks enne tegeleda koostöö saavutamiseks. Suunake ortodondi vastuvõtule ainult siis kui suuõõs on saneeritud ning suuhügieen on väga hea.

Keda ja millal suunata ortodondile?

3-5 aastased

Kontrollige:

- Funktsioone (mälumist, hingamist, neelamist, kidasid)
- Kahjulikke harjumusi (pöidla või asjade imemine, pikaajaline luti kasutamine või valed toitumisharjumused nagu pehme dieet)
- Hambumust
- Piimahammaste tervist. Enneaegselt eemaldatud piimahamba asemele tuleb asetada kohahoidja.
- Valikulise lihvimise vajadust

3-5 aastaseid suuna ortodondile:

- Kui on külgmine rishambumus
- Oluline lõualuude suuruste/asendite sobimatus

6-8 aastased

Kontrollige:

- Jäävhammaste olemasolu ja asendeid. See on hea hetk teha lapsele esimene panoraamülesvõte, et varakult tuvastada hüpodontiat või lisahammaste olemasolu.
- Parafunktsioone (sh kahjulikke harjumusi). Koolimineku ajaks peaksid kõik kahjulikud harjumused olema kõrvaldatud.
- Vale lõikumissuunaga jäävmolaari
- Näo sümmeetriat
- Rühti

6-8 aastaseid suunake ortodondile

- Eesmine või külgmine risthambumus
- Mitmed puuduvad jäävhamba alged või lisahambad
- All hambumusanomaalia e progeenne hambumus
- Ektoopilise lõikumisega molaarid, mis vajavad ravi
- All hambumusanomaalia (sagitaalne lahi >7 mm ja/või vertikaalne lahi >2 mm)
- Näo oluline asümmeetria
- Kaasasündinud näo- ja lõualuude häired või sündroomid

9-12 aastased

Kontrollige:

- 2. jäävmolaaride lõikumissuunda
- Hammaste vahetumise järjestust ja sümmeetriat. Samanimelised hambad võiksid vahetuda umbes 6-kuulise vahega.
- Kaniinid peavad olema suuesikus palpeeritavad. Vastasel juhul on vaja teostada panoraamülesvõte ja hinnata kaniinide algete asendit ja vajadusel kaaluda piimahamba eemaldamist.

9-12 aastaseid suunake ortodondile:

- All hambumusanomaalia
- Vertikaalne lahi
- Sügav traumaatiline hambumus
- Peetunud kaniinid
- Puuduvad jäävhamba alged
- Näo asümmeetria
- Kõik eelnevate vanuseklasside juures mainitud probleemid

13-19 aastased

Suunake ortodondile:

- Patsient (ja vanemad) soovivad hammaste asendeid või funktsiooni parandada ning on motiveeritud ravi teostama.

- Hambumusanomaalia
- Hammaste asendihäired e esteetilise probleem
- Suuhügieen on hea
- Suuõõs on saneeritud

Vanus	Kontrolli...	Tee...	Suuna...
3-5 a.	Nägu: kuju, funktsioonid Kahjulikud harjumused	Piimahammaste õigeaegne ennetus ja ravi	Kirurg (kidaplastika) KNK arst Logopeed Müofunktsionaalne terapeut
	Risthambumus AIII hambumusanomaalia	Valikuline lihvimine	
6-8 a.	Risthambumus AIII anomaalia ja raske All anomaalia Hüpodontia (mitu alget/piimahambad eemaldunud)	OPTG Kaariese ennetus Hammaste õigeaegne ravi	Ortodont
9-12 a.	Kaniinide algeid All ja AIII anomaalia Sügav/lahihambumus Risthambumus Hüpodontia	OPTG + palpeeri kaniine Vahetumata piimahammaste eemaldamine (sümmeetria)	Ortodont
13-19 a.	Kõik anomaaliad ja hammaste asendihäired	Selgitada ravivõimalusi, tähelepanu hügieenile	Ortodont